

Puszczańskie porosty bardziej chronione

We wrześniu 2013 r. Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot Oddział Podlaski zakończyło realizację projektu pt. „Program czynnej i strefowej ochrony porostów w Puszczy Białowieskiej”.

Podstawowym działaniem projektu była inwentaryzacja i wdrożenie obszarowej ochrony granicznika płucnika – *Lobaria pulmonaria*, wrażliwego makroporostu zaliczanego do reliktywów lasu pochodzenia pierwotnego, świadczącego o ekologicznej ciągłości lasu. Głównym zagrożeniem dla tego gatunku jest (obok zanieczyszczenia powietrza) gospodarka leśna. Pomimo faktu, że prawo nakazuje obejmowanie stanowisk granicznika ochroną strefową, to w rzeczywistości niewiele stanowisk zinwentaryzowanych przez Lasy Państwowe doczekało się utworzenia stref. Leśnicy chętnie tworzyli strefy w rezerwach przyrody, gdzie granicznikowi nic nie zagraża. W pobliżu wielu innych stanowisk poza rezerwami prowadzone było pozyskanie drewna. Zdarzały się przypadki wycinania drzew z granicznikiem płucnikiem.

Lobaria pulmonaria. Fot. Adam Bohdan

Wokół zinwentaryzowanych w ramach projektu stanowisk decyzjami dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku zostały zatwierdzone 93 strefy ochronne o powierzchni około 100 hektarów, obejmujące 197 drzew z plechami granicznika. Pomimo, że strefy zostały zawężone do minimum, to nadleśnictwa sprzeciwiały się ich tworzeniu, twierdząc wbrew danym, które znaleźć można w literaturze tematu, że wycinanie drzew nie szkodzi granicznikowi lub jest wręcz dla niego korzystne. Ze zgromadzonych w trakcie realizacji projektu danych wynika, że granicznik zdecydowanie preferuje ponadstuletnie drzewostany o charakterze naturalnym, w których gospodarka leśna była w ostatnim okresie ograniczona lub wyeliminowana. W jednym z takich oddziałów leśnych średnie zagęszczenie wyniosło 1,84 drzew z granicznikiem na hektar. Poza drzewostanami ponadstuletnimi granicznik spotykany był bardzo rzadko. W trakcie przeprowadzonych prac ujawniono nowe stanowiska granicznika płucnika z owocnikami, co w naszym kraju jest rzadkim zjawiskiem.

Kolejnym działaniem projektu była transplantacja skrajnie zagrożonego granicznika tarczowego *Lobaria amplissima*, którego ostatnie stanowiska na Niżu Europejskim zachowały się w podlegających ochronie starodrzewach Puszczy Białowieskiej. Aż 95% granicznika tarczowego stwierdzono w ostatnich latach na jesionie wyniosłym, który w Puszczy Białowieskiej, podobnie jak w innych kompleksach leśnych, zamiera masowo na skutek fytoftorazy, choroby powodowanej przez lęgniowce z rodzaju *Phytophthora*. Dlatego przenieśliśmy 30 fragmentów plech granicznika tarczowego z martwych jesionów na inne gatunki drzew, na których porost będzie miał szansę przetrwania.

Granicznik płucnik z nietypowym owocnikiem. Fot. Adam Bohdan

Ponadto zinwentaryzowano i przekazano nadleśnictwom informacje o około 300 stanowiskach innych podlegających ochronie gatunków, zaliczanych do porostów puszczańskich. Mamy nadzieję, że – jak nakazuje prawo – stwierdzone stanowiska będą brane pod uwagę przy planowaniu pozyskania drewna.

Dodatkowym rezultatem projektu było przeszkolenie wolontariuszy w zakresie wyszukiwania stanowisk granicznika i innych, cennych porostów. Niektórzy z nich już znajdują nowe stanowiska tego gatunku w innych lasach i podejmują działania na rzecz jego skutecznej ochrony.

Składamy serdeczne podziękowania dr Annie Zalewskiej z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego za konsultacje procedury transplantacji granicznika tarczowego, urzędnikom RDOŚ w Białymstoku za współpracę przy tworzeniu stref; leśniczym: Mirosławowi Kulbackiemu i Mirosławowi *Supersonowi* za współpracę w trakcie wizji terenowych, oraz wolontariuszom, którzy brali udział w pracach, w szczególności: Malwinie Dachterze, Katarzynie Burno, Pawłowi Siwemu, Michałowi Kossakowskiemu, Mai Majcher, Markowi Jacelowi.

Adam Bohdan

Bibliografia:

- Czyżewska K., Cieśliński S., 2003a. *Porosty - wskaźniki niżowych lasów puszczańskich w Polsce*, w: Czyżewska K. (red.). *Zagrożenie i ochrona porostów*. Monogr. Bot. 91: 223-239.
- Edman M., Eriksson A.M., Villard M.A., 2008. *Effects of selection cutting on the abundance and fertility of indicator lichens Lobaria pulmonaria and Lobaria quercizans*. J. Appl. Ecol. 45: 26-33.
- Gauslaa Y., 1985. *The Ecology of Lobaria pulmonariae and Parmelion caperatae in Quercus Dominated Forests in South-West Norway*. Lichenologist 17: 117-140.
- Matwiejuk A., Bohdan A. 2013. *Plechy Lobaria pulmonaria z apotecjami w Puszczy Białowieskiej*. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 69(6).
- Zalewska A., Bohdan A., 2012. *New records of Lobaria amplissima (Lobariaceae, Ascomycota) in Poland*. Acta Mycol. 47 (1): 109-119, 2012.

Zadanie jest współfinansowane ze środków otrzymanych od Zleceniodawcy w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.